

Vladimir Ibler

Zagreb, Svačićev trg 12

D. ŠEPIĆ O PROBLEMATICI NARODNIH MANJINA 30-ih GODINA

UDK 949.713:92 ŠEPIĆ

Izlaganja sa znanstvenih skupova

Primljeno: 29. 5. 1989.

Dragovan Šepić je 1935. god. uspješno, plastično, objektivno ukazao na položaj manjina u sistemu Lige naroda. Nije bio povjesničar koji rekonstruira povijest, već govori o — tadašnjoj — sadašnjosti, o vremenu u kojem promatra i zaključuje, on je svjedok ali i tumač. Ima u Šepića i elemenata prognoze o sudbini Lige naroda, o manjinskom pitanju, o slobodi Lige da utječe na rješenje krize. Autor drži da točnost Šepićevih razmišljanja iz 30-ih godina valja danas smatrati dokazanim.

Jedan interesantan plod Šepićevih vrlo ranih interesa i radova objavljen je 1935. god. u feljtonu u Narodnim novinama pod naslovom »Krizna manjinske zaštite — Pitanja narodnih manjina u suvremenoj Evropi«. Treba se uživjeti u godinu 1935.! (Mussolini, Hitler, itd). Ono što je Šepić onda mislio — i srećom objavio, danas je, naravno, daleka prošlost. Ali to je prošlost koju treba poznavati, prošlost koja je poučna i koja nas se još uvijek tiče.

Dragovan Šepić uspješno, plastično, objektivno, oživljava položaj manjina u sistemu Lige naroda. Taj je njegov rad vrijedan i zato što je »suvremen« u tom smislu što je autor suvremenik onih stanja i zbivanja koja opisuje. On u tom radu nije povjesničar koji rekonstruira prošlost. On govori o sadašnjosti, o svojoj sadašnjosti, o vremenu u kojem promatra i zaključuje: on je svjedok, ali, dakako, i tumač. Sto-

ga taj njegov rad svjedoči o njegovom osobnom reagiranju na opću političku situaciju 1935. Ima kod Šepića i elemenata prognoze. Liga naroda još postoji, a njezin kraj nije dalek. To se u Šepićevim recima osjeća. U tom odličnom radu ništa se ne može poreći. Dijagnoza se dokazala kao točna, jedina moguća terapija također, prognoza, zloslutna, potpuno se obistinila. Sve je bilo točno.

Dragovan Šepić dokazuje važnost manjinskog problema u suvremenoj Evropi. Izlaže asimilacionu politiku država gotovo svuda gdje manjine postoje. Reakcija na tu politiku su, uz ostalo, iredentistički pokreti. Liga naroda preslaba je da znatnije utječe na rješavanje krize. U zapadnoj Evropi nije manjinska zaštita u tako lošem položaju kao u Srednjoj i Istočnoj Evropi. Wilsonove riječi, izrečene u Versaillesu, naime da »ništa ne može ugroziti mir kao pitanje manjina« Šepić usvaja i tumači, popraćuje primjerima i brojčanim podacima i govori o onome što se je do početka 1935. već dogodilo. Ali, upušta se i u predviđanja: »Anschluss« smatra neizbježnim. Kod poslijeratnih sporova, koji prividno nisu u vezi s manjinskim problemima, otkriva da su i kod njih, bar dijelom, u pitanju i manjine. Ocjenjuje vrijednost ugovorne zaštite manjine i ukazuje na njenu nedostatnost.

Prava koja uživaju manjine su ograničena. Procedura u Ligi je neefikasna, ali — što je najvažnije — zaštita manjine nije općenita. Ona obuhvaća samo neke države. Neke manjine su, bar na papiru, zaštićene, ostale nisu. Države se dijele na one koje su obvezane odredbama o zaštiti manjina i na one koje to nisu. Postoji diskriminacija među državama, s obzirom na navodni stupanj civilizacije i na tradicije.

Šepić precizno izlaže problem generalizacije manjinske zaštite, zatim projekte o općoj zaštiti manjina. On u toj materiji dotiče konkretne stavove određenih država (Litva, Njemačka, Poljska). Napretka nema. Sve više jačaju apsolutističke tendencije među suvremenim državama. Pokušaji reforme manjinske zaštite doživljavaju totalni neuspjeh. Naprotiv, postoje tendencije ukidanja i postojećih ugovornih obveza (Poljska), jer te obveze »ograničavaju apsolutnu suverenost«.

Pošto je opisao slabosti, odnosno krizu manjinske zaštite s pravno-tehničkog stajališta, Šepić dokazuje kako je uzrok krize, u stvari, mnogo dublji. Radi se o tome da ne postoje politički temelji i politički preduvjeti za uspješnu manjinsku zaštitu. I zato Šepić opisuje i analizira moderne totalitarne i nacionalističke države koje su se stavile u službu vladajućih naroda i koje teže nacionalnoj homogenosti svojih podanika. Napuštaju se principi liberalne demokracije, nepovredivosti ličnih prava čovjeka, itd. Šepić ističe principe iz 1789-te, načelo narodnosti, načelo samoodređenja naroda — i sve to stavlja u odnos prema ideologijama i praksi koji sve više prevladavaju u godini 1935. toj, u godini kad on promatra zbivanja na političkoj sceni i kad o njima razmišlja i piše. Šepićevo izlaganje ima višestruku vrijednost. Ono govo-

ri o problemima manjina općenito i načelno, ali istodobno i vrlo konkretno, vezano uz određeno doba i primjere iz prakse. Osim toga, Šepić jasno izlaže razlike između manjina. A te razlike djeluju i na njihovu politiku. Jednu politiku vode manjine »... koje se nalaze u malim i razasutim grupama sred većinskog naroda i koje bi i najdosljednije povučena etnička granica ostavila u okvirima strane države. Nema sumnje da te manjine ne mogu težiti za otcjepljenjem i da se ne mogu ničemu nadati od eventualne revizije granica. Drugačije je s kompaktnim manjinama koje su zapravo većine u izvjesnom kraju uz granicu i koje su etnički nastavak naroda koji ima svoju državu«.

Šepić se, dakle, ne zadovoljava uopćavanjima i simplifikacijama te to doprinosi kvaliteti i vrijednosti njegovog izlaganja. Ukazujući na različitosti u položaju manjina i u režimima u kojima one žive, Šepić izlaže smjernice manjinskih pokreta, pokazuje realizam ili iluzionizam tih pokreta, njihov odnos prema ustavnom uređenju država u kojima žive, itd. U drami manjina, kako ju Šepić gleda i vidi 1935-te godine, posebno mjesto zauzima kriza liberalne države; ona se nalazi u očiglednoj dekadenci.

Slijedi, zatim, zaista dalekovidni, ali sažeti prikaz nacističke i fašističke varijante totalitarizma, poredaka koji gaze sve osobne slobode građana i državu uvode u sve ekonomske i političke i civilne odnose. Dakako da se takvi poreci u svojim nasiljima ne zaustavljaju pred interesima i pravima manjina. Tim su pitanjima posvećene odlično napisane stranice na kojima dolazi do izražaja autorovo povijesno znanje, poznavanje suvremenih činjenica i doktrine i do kraja promišljeno baratanje pojmovima teorije i prakse politike (narod, država, nacionalizam, demokracija, samoodređenje, rasa, asimilacija, itd.), a posebno njegovo poznavanje talijanske doktrine i prakse. Napokon, Šepić zaključuje razmišljanjem — ali i tvrdnjama — o čemu ovisi i o čemu će ovisiti rješenja manjinskih pitanja. Koji poreci su apsolutno nesposobni i nepodobni da prihvate i zajamče istinitu zaštitu manjina? Koji poreci bi mogli poštivati prava manjina?

Točnost Šepićevih odgovora valja danas smatrati dokazanom. Podsjetimo se da je on te odgovore dao pred više od 50 godina.